
De deur uit

Assessment voor allochtone vrouwen

Materiaal voor de begeleider

Voor gebruik in groepen

vrije Universiteit

amsterdam

De deur uit is ontwikkeld door de Vrije Universiteit Amsterdam Afdeling Nederlands Tweede Taal, mede op initiatief van het Amsterdams Buurvrouwen Contact (ABC). De ontwikkeling was mogelijk dankzij een subsidie van het Oranje Fonds.

Auteurs: Titia Boers en Gerrie Gastelaars

Advies: Merel Borgesius

Projectleiding en eindredactie: Carola van der Voort, cwh.vander.voort@let.vu.nl

Vormgeving: Bert Brouwenstijn, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Letteren;

Dennis Hogers, Muiderberg

Foto's: Lucy Coenen, Den Haag, lucycoenen@planet.nl

Vrije Universiteit Amsterdam

Faculteit der Letteren

Afdeling Nederlands Tweede Taal

De Boelelaan 1105

1081 HV Amsterdam

websites

www.let.vu.nl/nt2

www.dedeuruit.info

Samenstelling pakket De deur uit.

- 1** Assessment De deur uit. Materiaal voor de deelnemster.
Full colour pdf. Printen voor de deelnemster en voor de begeleidster.
Het mooiste resultaat wordt behaald als u de foto's print op fotopapier.
- 2** Smileys.
Voor gebruik bij enkele opdrachten.
Printen op stickervellen of kaartjes.
- 3** Assessment De deur uit. Materiaal voor de begeleidster. Voor gebruik in groepen.
Aanwijzingen bij de opdrachten, observatielijsten en logboek.
Printen voor de begeleidster die werkt met groepen.
- 4** Assessment De deur uit. Materiaal voor de begeleidster. Voor gebruik in individuele bijeenkomsten.
Aanwijzingen bij de opdrachten, observatielijsten en logboek.
Printen voor de begeleidster die werkt met individuele vrouwen.
- 5** Algemene handleiding bij het assessment.
Achtergrondinformatie over aanleiding van het assessment, werkwijze bij het ontwikkelen, doel en inhoud van het assessment.
- 6** Training voor begeleidsters.
Materiaal voor een training om met het assessment te leren werken.
- 7** Handleiding bij de training.
Materiaal voor de trainer bij de 'Training voor begeleidsters' .

Het materiaal staat in pdf. Voor het openen van pdf-bestanden is Acrobat Reader nodig.

Het materiaal van De deur uit is tevens te downloaden van www.let.vu.nl/nt2 en www.dedeuruit.info

Materiaal voor de begeleider

Voor gebruik in groepen

Inhoud

Voorwoord		p. 1
Algemene inleiding		p. 1
Trap 1 'Nu'	Inleiding	p. 5
Trap 1 'Nu'	Aanwijzingen voor de begeleider	p. 5
Trap 1 'Nu'	Logboek voor de begeleider	p. 7
Trap 2 'De deur uit'	Inleiding	p. 9
Trap 2 'De deur uit'	Aanwijzingen voor de begeleider	p. 10
Trap 2 'De deur uit'	Logboek voor de begeleider	p. 11
Trap 3 'Later'	Inleiding	p. 14
Trap 3 'Later'	Aanwijzingen voor de begeleider	p. 14
Trap 3 'Later'	Logboek voor de begeleider	p. 15
Trap 3 'Later'	Persoonlijk stappenplan	p. 19

Voorwoord

Het woord assessment zal niet bij iedereen meteen een helder beeld oproepen. Wat is een assessment precies? Bij een klassiek assessment worden competenties gemeten: vaardigheden, houding en kennis. In het assessment dat voor u ligt is niet zozeer sprake van een meting maar van een inschatting, het is geen test. Het wordt ook niet op één bepaald moment afgenomen, maar de afname ervan wordt uitgesmeerd over een paar maanden. Er is dan al een intake geweest. Op het moment dat er een heel klein beetje communicatie in het Nederlands mogelijk is, kan begonnen worden met afname ervan. Het zou een ontwikkelingsassessment genoemd kunnen worden, omdat de ontwikkeling van een vrouw in een aantal maanden geobserveerd wordt.

Algemene inleiding

Doel

Dit assessment is gericht op allochtone (analfabete) vrouwen die een (taal)cursus of activiteit doen, maar verder nog weinig participeren in de samenleving. Met zo min mogelijk taalmid-delen wordt - met behulp van opdrachten - een inventarisatie gemaakt van de activiteiten, wensen, mogelijkheden en belemmeringen van de deelnemers met als doel hen stapsgewijs te begeleiden in de richting van maatschappelijke participatie.

Inhoud en structuur

Het assessment werkt van binnen naar buiten: eerst wordt de blik van de deelnemers via foto's binnenshuis gericht en daarna naar buiten. En vanuit het nu wordt naar de nabije en verdere toekomst gewerkt. Er zijn in totaal drie trappen waarin geleidelijk meer taal gebruikt wordt: 'Nu', 'De deur uit' en 'Later'.

Het materiaal voor de afname van het assessment bestaat uit:

- een eigen map voor de vrouw met foto's om haar biografie, activiteiten, wensen te noteren
- een map voor de begeleidster met daarin - naast de opdrachten, foto's en aanwijzingen – een persoonlijk logboek voor de deelnemer met observaties, gesprekken en conclusies.
- een persoonlijk stappenplan waarmee het assessment wordt afgesloten.
- smileys die bij de afname worden gebruikt.

Korte schematische weergave van inhoud en structuur

TRAP 1 : NU

Deelnemer	Begeleidster
1 Opdrachten: - Wie ben je? - Wat doe je? - Wat vind je leuk?	1 Inleiding 2 Aanwijzingen bij de opdrachten 3 Opdrachten 4 Observaties logboek t.a.v. o.a. houding en taalvaardigheid 5 Logboek: conclusies n.a.v. observaties en opdrachten

TRAP 2 : DE DEUR UIT

Deelnemer	Begeleidster
1 Opdrachten: - Wat wil je doen?	1 Inleiding 2 Aanwijzingen bij de opdrachten 3 Opdrachten 4 Observaties logboek t.a.v. o.a. mogelijkheden en belemmeringen 5 Logboek: conclusies, persoonlijk gesprek en plan

TRAP 3 : LATER

Deelnemer	Begeleidster
1 Opdrachten: - Hoe oud ben je over 5 jaar? - Wat ga je doen over 5 jaar?	1 Inleiding 2 Aanwijzingen bij de opdrachten 3 Opdrachten 4 Observaties logboek t.a.v. ontwikkeling 5 Logboek: conclusies en persoonlijk gesprek n.a.v. observaties, plannen en opdrachten

PERSOONLIJK STAPPENPLAN

Deelnemer	Begeleidster
1 Concreet actieplan in stappen	1 Logboek: afsluitend persoonlijk gesprek 2 Concreet actieplan in stappen voor de deelnemer

Afname

Het assessment wordt gefaseerd afgenomen: vanaf het moment dat er een klein beetje Nederlands gesproken kan worden en de sfeer veilig is. De afname duurt maximaal vier maanden. De tijd die tussen elke trap zit hangt af van de mogelijkheden van de vrouw. De begeleidster bepaalt wanneer de vrouw toe is aan meer activering. Ook binnen elke trap kunnen grotere of kleinere pauzes worden ingelast. Het zal niet altijd zinvol zijn om de opdrachten van alle trappen te laten uitvoeren. Voor sommige vrouwen zullen de opdrachten van twee trappen genoeg zijn, bijvoorbeeld omdat zij nog niet toe zijn aan het nadenken over de toekomst. De logboekdelen van trap 3 worden in alle gevallen ingevuld.

Rol begeleidster

De begeleidster doet elke opdracht eerst zelf voor of met een vrouw die al wat meer begrijpt. Bij het begin van een nieuwe opdracht komt ze terug op de vorige (bv. via vragen aan de vrouwen) om de nieuwe opdracht in een context te zetten. Begeleiders moeten erop bedacht zijn dat vrouwen geneigd kunnen zijn om sociaal wenselijke antwoorden te geven. Ook kunnen ze uit beleefdheid antwoorden zonder de vraag begrepen te hebben. Het zal soms niet gemakkelijk zijn – ook gezien de vaak beperkte communicatiemogelijkheden – om erachter te komen wat een vrouw werkelijk wil. Scherpe observatie van haar non-verbale communicatie zou daarbij kunnen helpen. Ook zal de begeleidster via observatie en gesprekken de haalbaarheid van haar wensen kunnen inschatten. We raden de begeleidster aan om altijd papier en potlood bij de hand te hebben om vragen of situaties met een tekeningetje te verduidelijken. Dit kan ook handig zijn als de deelnemster een foto niet op zichzelf betreft. Dan kan een tekeningetje met de naam van de vrouw erbij helpen om de relatie te leggen met de vrouw(en) op de foto.

Samenwerkingsvormen

De opdrachten worden in grotere of kleinere groepjes uitgevoerd. Vrouwen kunnen elkaar inspireren en stimuleren. Het werken in groepjes wordt ondersteund door de begeleidster die rondloopt, bijstuurt en helpt. Waar taal tekort schiet kan zij met mimiek, een tekening of het voordoen van opdrachten informatie overdragen.

Differentiatie

Er worden veel foto's gebruikt. Onder elke foto wordt de afgebeelde handeling of situatie beschreven (bv. Melike kookt). Ook staan er een paar vragen onder elke foto. Het hangt van het taalniveau van de deelnemers af of deze vragen gelezen en / of besproken kunnen worden. Met vrouwen op het laagste taalniveau wordt alleen gesproken en veel met handen en voeten gedaan en worden kleine tekeningetjes gemaakt om de situatie te verduidelijken. In een groep met verschillende taalniveaus kunnen de meest gevorderde vrouwen helpen bij de uitleg van de opdrachten, zo nodig in de moedertaal. De antwoorden op de opdrachten worden door de vrouwen zelf opgeschreven als dat mogelijk is. Hierbij kunnen zo nodig meer vaardige vrouwen minder vaardige vrouwen helpen. Bij analfabeten noteert de begeleidster de antwoorden.

Tips bij de uitvoering

Om het assessment zo min mogelijk op een toets te laten lijken raden we aan om heel regelmatig (bijv. aan het begin van de bijeenkomst) samen te inventariseren wat de vrouwen hebben geleerd. Dit geldt zowel voor de motorische vaardigheden als de taalvaardigheid. Het voortdurend recyclen van woorden en zinnen helpt bovendien om de taal in te slijpen. Een

spelelement maakt dit aantrekkelijk, bv. zinnnetjes ritmisch herhalen (d.m.v. handen klappen), met de groep brainstormen: welke woorden kennen jullie nu? Om ze op gang te brengen kan de begeleidster hints geven, bijvoorbeeld door gebaren.

Tip bij het gebruikmaken van de smiley's: veel vrouwen doen misschien bepaalde activiteiten omdat die gewoon moeten gebeuren. Zij zijn niet gewend om te denken in termen van 'leuk' of 'niet leuk'. De begeleidster kan de vrouwen uitdagen om toch een voorkeur aan te geven door ze bijvoorbeeld uit drie foto's er een te laten kiezen.

Uitprinten

Voor het afnemen van het assessment heeft u nodig:

- het materiaal voor de deelnemster in een aparte map (opdrachten, foto's en stappenplan)
- het materiaal voor de begeleidster (versie voor individueel gebruik of voor groepen) (opdrachten, foto's, aanwijzingen, logboek en stappenplan)
- smileys op stickervellen of op kaartjes.

Trap 1 Nu

Inleiding trap 1.

De eerste trap richt zich op een aantal kernactiviteiten van de vrouw en haar waardering daarvan. Ook worden haar contacten in kaart gebracht.

De vrouw houdt zich bezig met de vragen:

- Wie ben ik?
- Welke activiteiten doe ik?
- Welke activiteiten vind ik leuk?

Afname

Deze trap kan worden afgenomen als er tenminste een heel klein beetje communicatie in het Nederlands mogelijk is. Voorwaarde is ook een veilige sfeer. Dit kan na een week of vijf zijn, maar misschien ook na kortere of langere tijd.

De opdrachten worden over minimaal twee bijeenkomsten verspreid: eerst wordt gewerkt aan de biografie, dan aan de opdracht over activiteiten. Voor elk opdracht geldt: de begeleider maakt duidelijk wat de opdracht inhoudt door hem eerst voor te doen.

Observaties

Gedurende de afname observeert de begeleider:

- de houding en motivatie van de vrouw
- haar gezondheid
- haar motorische vaardigheden (als ze analfabeet is, i.v.m. inschatting leerbaarheid)
- of ze woorden en korte zinnen kan onthouden (inschatting leerbaarheid).

Volgorde opdrachten en observaties

De vrouwen doen opdrachten en de begeleider maakt na afloop van een bijeenkomst aantekeningen in het logboek. Nadat de opdrachten zijn afgerond vult zij de conclusies in.

Trap 1 Nu

Aanwijzingen voor de begeleider

Opdracht 1: Wie ben ik?

Vorbereiding opdracht 1

Opdracht 1 moet worden voorbereid door de begeleider: de begeleider vraagt de vrouw om foto's van zichzelf en het gezin mee te nemen naar de volgende bijeenkomst. Zij maakt dit bijvoorbeeld duidelijk door foto's van zichzelf en - als ze kinderen heeft - haar gezin te laten zien.

Uitvoering opdracht 1

De opdracht wordt opgeknipt in stukjes van steeds ongeveer twee, hooguit drie vragen.

- 1 De begeleider beantwoordt elke vraag eerst zelf, waar mogelijk met eigen foto's en/of ze wijst steeds op zichzelf.
- 2 Daarna beantwoorden de vrouwen – bij voorkeur in tweetallen - twee vragen.
- 3 Wie de antwoorden noteert en hoe dat gebeurt, hangt af van de (taal)-ontwikkeling van de vrouwen. Als er persoonlijke foto's beschikbaar zijn kunnen daarvan kopieën worden ingeplakt bij 'Dit zijn mijn eigen foto's'. Tekenen kan eventueel ook.

Differentiatie:

Als er voldoende taal is beantwoordt de vrouw de vraag 'Hoe zie je eruit?' uitvoeriger.
Extra vragen: Ben je lang of niet lang? Ben je dik of dun? Wat voor kleren draag je?

Opdracht 2: Welke activiteiten doe ik?

Uitvoering opdracht 2

Opdracht 2 bestaat uit twee delen: activiteiten binnen en buiten.

- 1 De begeleidster komt eerst terug op opdracht 1. Ze herhaalt één voor één de vragen van de biografie met de vrouw om na te gaan of ze deze basisvragen nu begrijpt en om de vragen en antwoorden in te slijpen.
- 2 De begeleidster doet de vraag naar de activiteiten binnenshuis voor met de vrouw die het meest begrijpt. De begeleidster wijst de eerste foto aan en vraagt: 'Doe je dit wel eens?' (ja / nee). De begeleidster en de vrouw benoemen ook de handeling (bv. 'Melike kookt'). De begeleidster vraagt de vrouw een kruisje (of 'ja') bij de foto te zetten als zij de activiteit doet. Ze doen samen de eerste opdracht een paar keer voor. Tekenen om de situatie te verduidelijken kan ook.
- 3 Dan gaan de vrouwen – in kleine groepjes of tweetallen - aan de gang met de foto's. Ze zetten kruisjes bij de eerste serie foto's.
- 4 Het kan zijn dat er nog andere activiteiten door de vrouwen worden genoemd, die worden dan natuurlijk ook besproken.
- 5 Vervolgens (of tegelijkertijd) worden - als het taalniveau dat toelaat - een aantal vragen bij de eerste serie foto's besproken. De vragen naar frequentie (Hoe vaak ... ?) zijn bedoeld om een idee te krijgen van haar tijdsindeling: hoeveel tijd zij bijvoorbeeld aan het huishouden besteedt. Als de vrouwen hierover praten, kunnen zij zich ervan bewust worden dat niet iedereen evenveel tijd aan het huishouden besteedt. Dat ze tijd kunnen overhouden voor andere dingen. De begeleidster kan zichzelf ook als voorbeeld nemen, bijvoorbeeld: Ik maak één keer per week mijn huis schoon.
- 6 Dezelfde werkwijze als hierboven beschreven geldt voor de tweede serie foto's, van activiteiten buitenshuis.

Spel bij opdracht 2

Na opdracht 2 kan nog een spel gedaan worden. De begeleidster beeldt één van de activiteiten op de foto's uit. De vrouw raadt wat het is. Daarna beeldt de vrouw iets uit en de begeleidster raadt wat het is.

Opdracht 3: Wat vind ik leuk?

Uitvoering opdracht 3

- 1 De begeleidster doet eerst de opdracht voor met een vrouw die het meest begrijpt. Ze wijst de aangekruiste foto's van die vrouw aan: 'Je doet dit en dit en dit. Wat vind je leuk? Vind je schoonmaken leuk?' (ja/nee) etc. Het gaat dus om een selectie binnen een selectie: van de dingen die ik doe vind ik dit leuk. Ze laat de vrouw vrolijke of boze smileys bij de foto's plakken of erbij leggen.
- 2 Dan gaan de vrouwen in kleine groepjes zelf aan de gang. Ze plakken of leggen een vrolijke smiley bij de activiteiten die ze leuk vinden en een boze smiley bij activiteiten die ze niet leuk vinden. Misschien doen ze dat ook bij activiteiten die ze niet doen, maar dat is geen probleem, dan is er al een voorkeur duidelijk. Als de begeleidster

denkt dat sommige antwoorden sociaal wenselijke antwoorden zijn, noteert zij dat in de conclusies bij trap 1.

- 3 De begeleidster helpt zo nodig met het noteren van de antwoorden in de deelnemstermap. Ze noteert de antwoorden ook in haar logboek.stermap. Ze noteert de antwoorden ook in haar logboek.

Trap 1 Nu

Logboek voor de begeleidster

1 Observatielijst voor..... (naam invullen)

Houding, motivatie en gezondheid

Hoe is haar houding? Kruis aan (er zijn meer antwoorden mogelijk).

- open
- nieuwsgierig
- geïnteresseerd
- gesloten
- verlegen
- angstig
- anders, nl.

Laat ze merken wat ze leuk vindt? ja / nee

Laat ze merken wat ze niet leuk vindt? ja / nee

Neemt ze initiatief ? ja / nee

(bv. uit zichzelf een hand geven,
zelf een vraag stellen, hulp vragen)

Waar kan je haar mee prikkelen?

Ze reageert goed op (kruis aan; er zijn meer antwoorden mogelijk):

- complimenten
- het contact met andere vrouwen
- lezen en schrijven
- liedjes en ritmische taal (taalriedels)
- andere spreekoefeningen (bv. objecten benoemen)
- naar buiten gaan
- plaatjes en foto's kijken
- spelletjes
- t.p.r.
- praten over familie / gezin
- plannen maken voor een uitstapje
- andere activiteiten, nl.

Is ze leergierig? ja / nee

Is ze op tijd voor de bijeenkomst? ja / nee

Is ze gemotiveerd? ja / nee / redelijk / niet goed te peilen

Hoe is haar lichamelijke conditie? goed / matig / slecht

Hoe is haar stemming?	vrolijk / somber / gespannen / anders, nl.....
Hoe is haar gehoor?	goed / matig / slecht
Hoe is haar gezichtsvermogen?	goed / matig / slecht

Motorische vaardigheid (alleen voor analfabeten)

Kan ze een lijn trekken?	ja / nee
Kan ze een cirkel maken?	ja / nee
Kan ze een kruisje tekenen?	ja / nee
Kan ze letters (over)schrijven?	ja / nee
Kan ze haar naam schrijven?	ja / nee

Taal en geheugen

Onthoudt ze gemakkelijk nieuwe woorden en zinnestjes?	ja / nee
Hoe vaak moet je een woord ongeveer aanbieden voordat ze het kent?	meer / minder dan tien keer
Kan ze iets voor langere tijd onthouden?	ja / nee / soms wel, soms niet
Begrijpt ze korte basisvragen? (bv. Hoe heet je? Waar woon je?)	ja / nee / soms wel, soms niet
Kan ze hierop al adequaat reageren?	ja / nee / soms wel, soms niet
Hoe is haar uitspraak? Kun je haar verstaan?	ja / nee / soms wel, soms niet

2 Conclusies n.a.v. observaties

Is goed / niet goed te prikkelen en te activeren
 Is gezond / niet zo gezond
 Heeft wel / geen problemen met horen en zien
 Kan wel / niet / een beetje tekenen
 Kan wel / niet / een beetje schrijven
 Kan nieuwe woorden en zinnen snel / niet snel onthouden

3 Conclusies n.a.v. opdrachten

Voorkeursactiviteiten:
Doet ze deze activiteiten allemaal?	ja / nee / dat weet ik niet
Zo niet, welke zijn wensactiviteiten? *
Denk je dat ze tijd kan / wil vrijmaken voor nieuwe activiteiten?	ja / nee / weet ik niet
Licht je antwoord kort toe. (denk aan huishouden, tv kijken etc.)	

.....
 *Misschien heeft de vrouw uit sociaal wenselijk oogpunt, of om wat voor reden dan ook, meer activiteiten aangekruist dan zij werkelijk doet.

Trap 2

De deur uit

Inleiding trap 2

Tijdens de tweede trap onderzoeken de vrouwen welke nieuwe activiteiten ze willen leren of doen.

De vrouw houdt zich bezig met de vragen:

- Wat wil ik samen met anderen doen? Het gaat hier om georganiseerde activiteiten buitenshuis.
- Wat wil ik ook nog doen? Het gaat hier om niet georganiseerde activiteiten buitenshuis.

Afname

De tweede trap kan worden afgenomen als de vrouwen toe lijken te zijn aan meer stimuli. Afname kan bijvoorbeeld 7 weken na de start van het assessment, afhankelijk van de (taal)ontwikkeling en ook van de intensiteit van de bijeenkomsten. Deze trap breidt de blik uit naar laagdrempelige nieuwe activiteiten, dichtbij huis. Ook wordt gefocust op contacten waarvan de meeste zowel letterlijk als figuurlijk verder van huis liggen.

De opdrachten focussen op activiteiten die op kortere termijn te realiseren zijn. De contacten waarop gefocust wordt, zullen voor veel vrouwen pas op de lange termijn te realiseren zijn. De opdrachten worden meestal in tweetallen uitgevoerd, maar kunnen ook individueel met de begeleidster worden gedaan. De opdrachten worden samen met de begeleidster gedaan. De opdrachten worden over minimaal twee bijeenkomsten verspreid. Voor elke opdracht geldt: de begeleidster maakt duidelijk wat de opdracht inhoudt door hem eerst voor te doen.

Observaties

In het logboek komen deels dezelfde observatievragen terug om na te gaan of er vooruitgang (mogelijk) is. Dit deel is uitgesplitst in interne factoren en externe factoren die de ontwikkeling van de vrouw stimuleren of belemmeren. Interne factoren zijn bijvoorbeeld houding, motivatie en zelfbeeld van de vrouw zelf; een externe factor is bijvoorbeeld de zorg voor een ziek familielid.

Volgorde opdrachten en observaties

De vrouwen doen de opdrachten en de begeleidster maakt na afloop van een bijeenkomst aantekeningen in het logboek. Nadat de opdrachten zijn afgerond vult zij de conclusies in en maakt zo mogelijk concrete plannen met de vrouwen.

Trap 2 De deur uit

Aanwijzingen voor de begeleider

Opdracht 1. Wat wil ik samen met anderen doen? (georganiseerd)

Vorbereiding opdracht 1

Opdracht 1 moet zorgvuldig worden voorbereid: de begeleider moet precies weten wat er in de buurt mogelijk is. Ze onderzoekt of de activiteiten die in de map worden afgebeeld ook daadwerkelijk mogelijk zijn in de buurt (ook wat de kosten zijn, of er kinderopvang is e.d.). Ze kan kopieën van niet afgebeelde mogelijke activiteiten uit een folder in de deelneemstermappen plakken. Of per tweetal een folder beschikbaar houden. De deelneemsters kunnen ook zelf folders meenemen.

Uitvoering opdracht 1

De opdracht bestaat uit foto's die georganiseerde buurtactiviteiten verbeelden.

- 1 De begeleider komt eerst terug op de opdrachten uit trap 1. Ze herhaalt met de groep welke activiteiten je binnen en buiten kunt doen en vervolgens wat de vrouwen als leuk hebben gelabeld. Ze gebruikt hier ook weer de foto's uit trap 1 van activiteiten die de vrouwen niet deden, maar wel leuk vonden.
- 2 Dan introduceert de begeleider nieuwe mogelijkheden: dit kan je ook doen. Ze laat bv. de foto zien van een fietsles. Ze kan laten zien dat fietsen gezond is met een tekeningetje van een gezonde vrouw en een niet gezonde vrouw. Ze kan een grauwe, lusteloze vrouw voor de tv tekenen en een blozende op de fiets. Ze kan vertellen dat het leuk is om samen te leren fietsen, dat je samen kunt lachen.
- 3 De begeleider laat de folders zien en wijst op de foto's van opdracht 1. Ze zegt: kijk naar de foto's. Aan de vrouw die het meest begrijpt vraagt de begeleider: wat vind je leuk?
Tekenen om de situatie te verduidelijken kan ook.
- 4 Dan gaan de vrouwen - bij voorkeur in groepjes van twee - aan de gang met de vragen. Ze plakken of leggen smileys bij leuke activiteiten. In de map is ook ruimte om foto's uit (zelf meegenomen) folders in te plakken.
- 5 Dan vraagt de begeleider aan dezelfde vrouw: dit en dit en dit vind je leuk. Wat wil je nu gaan doen? Kies 1 of 2 dingen.
- 6 De vrouwen markeren in kleine groepjes 1 of 2 activiteiten die ze willen gaan doen. De begeleider noteert dit ook in haar logboek.

Als tijdens deze activiteiten allerlei bezwaren naar boven komen om leuke dingen te gaan doen (kinderopvang, man die niet wil etc.), dan kan de begeleider de gelegenheid aangrijpen om de vrouwen tips aan elkaar te laten geven hoe je dat kunt oplossen. Zo zijn er inventieve vrouwen die elkaars kinderen opvangen.

Als er cursussen in de eigen taal zijn, dan kan de begeleider ook iemand uitnodigen om daarover te praten, bv. over opvoedingscursussen in de eigen taal.

Spel bij opdracht 1

Na opdracht 2 kan nog een spel gedaan worden. De begeleider beeldt één van de activiteiten op de foto's uit. De vrouwen raden wat het is. Daarna beeldt een vrouw iets uit en de anderen raden wat het is. Steeds wisselen van rol totdat iedereen aan de beurt is geweest.

Opdracht 2. Wat wil ik ook nog doen? (niet georganiseerd)

Uitvoering opdracht 2

Deze opdracht bestaat uit foto's die over niet georganiseerde activiteiten gaan

- 1 De begeleidster komt terug op opdracht 1. Ze zegt: XX wil leren fietsen, YY wil ... etc. Wat willen jullie nog meer? Kijk naar de foto's.
Tekenen om de situatie te verduidelijken kan ook.
- 2 Ze vraagt de vrouw die het meest begrijpt: 'Wat wil je nog meer doen?'
- 3 De vrouw wijst foto's aan.
- 4 Dan gaan de vrouwen - in kleine groepjes - aan de gang met de opdracht. Ze kruisen foto's aan. De begeleidster noteert de antwoorden in haar logboek.
- 5 De begeleidster bespreekt de opdracht na met de groep.

Trap 2 De deur uit

Logboek voor de begeleidster

Uitvoering

Bij de vraag naar houding, motivatie en gezondheid kunnen de observaties uit trap 1 worden betrokken. Dit is bv. belangrijk bij sombere vrouwen met allerlei klachten. Is er de afgelopen weken iets veranderd of lijkt ze vast te zitten in bepaald gedrag of bepaalde klachten?

Het kan zijn dat de begeleidster sommige vragen niet via observatie kan beantwoorden. Deze vragen kunnen misschien in een later stadium wel beantwoord worden als de vrouw er zelf mee komt. We raden de begeleidster aan om niet te gaan vissen naar problemen; de bedoeling is om te focussen op wat de vrouw wel kan en op wat ze leuk vindt!

1 Vervolg observatielijst voor (naam invullen)

Mogelijkheden en belemmeringen in de vrouw zelf

Motorische vaardigheid (alleen voor analfabeten)

Kan ze een lijn trekken?	ja / nee / een beetje
Kan ze een cirkel maken?	ja / nee / een beetje
Kan ze een kruisje tekenen?	ja / nee / een beetje
Kan ze letters (over)schrijven?	ja / nee / een beetje
Kan ze haar naam schrijven?	ja / nee / een beetje

Taal en geheugen

Heeft ze nieuwe woorden geleerd?	ja / veel / een paar / nee
Zo ja: hoe vaak moet je een woord aanbieden voordat ze het onthoudt?	meer / minder dan 10 keer
Heeft ze nieuwe zinnen geleerd?	ja / veel / een paar / nee
Kan ze iets voor een langere tijd onthouden?	ja / nee / soms wel, soms niet

Begrijpt ze korte basisvragen? (bv. Hoe heet je? Waar woon je?)	ja / nee / soms wel, soms niet
Kan ze hierop al adequaat reageren?	ja / nee / soms wel, soms niet
Hoe is haar uitspraak? Kun je haar verstaan?	ja / nee / soms wel, soms niet

Begrip en concentratie

Hoe is haar begrip? snel / langzaam / heel langzaam	
Hoelang kan ze zich concentreren?	ongeveer.....minuten

Houding, motivatie en gezondheid

Zijn er factoren in houding, motivatie en gezondheid die haar vooruitgang belemmeren? Zo ja, wat belemmert haar?	ja / nee haar houding (bv. gebrek aan assertiviteit) / motivatie / stemming (bv. somberheid, heimwee, zorgen om de toekomst) / gezondheid / gezichtsvermogen / gehoor/ onvermogen om tijd vrij te maken voor nieuwe activiteiten / anders, nl.....
---	--

Mogelijkheden en belemmeringen vanuit de directe omgeving

Gaat haar man akkoord met de bijeenkomsten?	ja / nee / weet ik niet
Gaat haar man akkoord met nieuwe activiteiten?	ja / nee / weet ik niet
Krijgt ze steun van haar kinderen?	ja / nee / weet ik niet / niet van toepassing
Vermoed je spanningen / problemen in het gezin of huwelijksproblemen / huiselijk geweld?	ja / nee
Vermoed je financiële problemen?	ja / nee
Zijn er factoren die de vrouw aan huis binden? (bv. zorg voor een gehandicapt kind)	ja / nee
Leeft ze in een te klein huis?	ja / nee
Is kinderopvang nodig?	ja / nee
Zo ja, is die opvang mogelijk?	ja/nee
Heeft ze iemand die een rolmodel voor haar is? (bv. een buurvrouw)	ja / nee / weet ik niet
Is de afstand / het vervoer naar een cursus een probleem?	ja / nee

2 Conclusies n.a.v. observaties

Wat maakt haar vooruitgang mogelijk of wat belemmert haar?

Haar fijne motoriek is goed / niet zo goed / slecht

Ze kan snel / niet zo snel / niet snel leren

Ze kan zich goed / enigszins/ niet goed concentreren

Ze heeft een positieve / actieve / neutrale / negatieve / passieve houding

- Haar stemming is goed / niet zo goed (somber, gespannen etc.)
- Haar gezondheid is goed / niet zo goed / slecht
- Haar ogen / oren zijn goed / niet zo goed / slecht
- De houding van haar man / kinderen is positief / neutraal / negatief
- Er zijn geen / wel (financiële) problemen in het gezin / huwelijk
- De vrouw is wel / niet aan huis gebonden door een zieke of gehandicapte
- Er is wel / geen kinderopvang nodig / mogelijk
- Ze heeft in de buurt wel / geen rolmodel
- Er zijn wel / geen vervoersproblemen
- Ze weet niet goed wat ze wil

Wat wil ze gaan doen?

Denk je dat deze activiteit(en) haalbaar is/zijn? ja / nee / weet ik niet

Licht je antwoord kort toe.....

.....

.....

.....

.....

3 Bespreking plannen

Bespreek het onderstaande alleen met de vrouw als ze deze stap kan zetten. Als er te veel belemmeringen zijn, is deze opdracht (nog) niet zinvol.

Maak een plan met haar om daadwerkelijk naar de activiteit te gaan die ze heeft uitgekozen. Is deze activiteit niet haalbaar, maar een andere wel, dan probeert de begeleidster bij te sturen tot een haalbaar plan.

Maak met haar concrete afspraken: wanneer begint de activiteit? Wie schrijft haar in? Hoe gaat ze ernaar toe? etc. Maak ook afspraken over jouw eventuele hulp daarbij.

.....

.....

.....

.....

Het kan zijn dat de begeleidster na trap 2 de vrouw 'kwijtraakt' aan een andere activiteit. Indien mogelijk worden de overige trappen van het assessment dan door een nieuwe begeleidster van de andere activiteit overgenomen. Het kan bijvoorbeeld ook zijn dat de wensen van de vrouw nog niet te realiseren zijn, om wat voor reden dan ook. Dan maakt zij de opdrachten van trap 3 niet meer. De begeleidster vult wel het observatiedeel van trap 3 in om haar ontwikkeling te noteren.

TRAP 3 Later

Inleiding trap 3

Deze trap vereist meer taal. De vrouwen worden geprikkeld om na te denken over hun toekomst. De vrouw houdt zich bezig met de vragen:

- Hoe oud ben ik over vijf jaar?
- Wat ga ik doen over 5 jaar?

Afname

Trap 3 wordt maximaal 4 maanden na de start van het assessment afgenomen. De aandacht verschuift naar activiteiten op de langere termijn. Als de vrouwen er nog niet aan toe zijn om zo ver vooruit te kijken, dan doen zij de opdrachten uit trap 3 niet. De begeleidster houdt dan wel het logboekdeel van trap 3 bij.

De opdrachten worden alleen gedaan bij voldoende taalniveau en door vrouwen die toe zijn aan het nadenken over de toekomst.

Observaties

In het logboek wordt kort beschreven of er vooruitgang (mogelijk) is. De begeleidster vat samen wat de belangrijkste factoren zijn die de ontwikkeling remmen of bevorderen.

Volgorde opdrachten en observaties

De vrouwen doen de opdrachten en de begeleidster maakt na afloop van een bijeenkomst aantekeningen in het logboek. Nadat de opdrachten zijn afgerond vult zij de conclusies in. Ook komt zij terug op de plannen uit trap 2, evalueert de stand van zaken en noteert plannen voor de toekomst.

TRAP 3 Later

Aanwijzingen voor de begeleidster

Vorbereiding opdracht 1

De begeleidster neemt 4 foto's van zichzelf mee: als baby, kleuter, puber en een recente foto.

Uitvoering opdracht 1

- 1 De begeleidster komt terug op trap 2: op de activiteiten die de vrouwen nu of binnenkort willen doen of (idealiter) al aan het doen zijn. Ze praten hoe het staat met hun plannen.
Ze herhaalt met de vrouwen wat ze hebben gekozen.
- 2 De begeleidster zegt: 'We gaan nu praten over later, over de toekomst.'
- 3 De begeleidster legt haar persoonlijke foto's bij de plaatjes van de tijdbalk (in haar eigen deelneemstermap) en laat dit aan de vrouwen zien. Ze wijst aan: 'Hier ben ik een baby, daar ben ik 4 jaar en daar 12 jaar. Dit ben ik nu. Ik ben nu ... jaar.' Over 1 jaar ben ik ... jaar, dan ben ik ... jaar, dan ben ik ... etc. Over 5 jaar ben ik ... jaar. Ze maakt een tekeningetje op de juiste plaats in de tijdbalk: 'Kijk dit ben ik over 5 jaar, dan ben ik ... jaar.' Ze noteert eventueel haar leeftijd nu en die over 5 jaar.
- 4 Vervolgens doet ze opdracht 1 voor met een vrouw die veel begrijpt.

- 5 Daarna doen alle vrouwen opdracht 1. De begeleidster helpt daarbij of de vrouwen helpen elkaar met tekenen en invullen.

Uitvoering opdracht 2

Deze opdracht wordt in twee delen gedaan.

- 1 Deze opdracht kan een groepsgesprek zijn als de sfeer open en veilig is. Het kan ook in kleine groepjes of individueel. De begeleidster komt terug op de eerste opdracht. Ze laat het toekomsttekeningetje van een vrouw zien die veel begrijpt: 'Dit is X over 5 jaar. Dan is ze ... jaar. X, wat kan jij over 5 jaar?' Ze geeft eventueel voorbeelden: 'Kan jij dan zelf praten met de huisarts? Kan je dan praten met de docent op school?' Zo nodig laat de begeleidster de vrouwen nog eens kijken naar de foto's van trap 1 en 2.
- 2 Vervolgens praten de vrouwen over wat ze kunnen over 5 jaar.
- 3 Dan stelt de begeleidster aan de vrouw die het meest begrijpt de vraag: 'Wat ga je doen over 5 jaar?' Ze geeft eventueel voorbeelden.
Zo nodig laat de begeleidster de vrouwen nog eens kijken naar de foto's van trap 1 en 2.
- 4 Vervolgens praten de vrouwen in de groep of in kleine groepjes over hun toekomstwensen.
- 5 De begeleidster kan vervolgens ingaan op wat er bij haar groep leeft, praten vanuit de persoonlijke situatie van de vrouwen binnen haar groep. Wat besproken kan worden hangt sterk af van het taalniveau van de groep en van het vertrouwen binnen de groep. Mogelijke gespreksonderwerpen:
 - praten over een rolmodel in de buurt: dat kunnen jullie ook
 - de vrouwen een spiegel voorhouden: de begeleidster vertelt over haar eigen leven
 - een voorbeeld zijn voor je eigen kinderen als je actief wordt
 - trots zijn op jezelf door jezelf te ontwikkelen / (vrijwilligers)werk te gaan doen
 - tips aan elkaar geven hoe je meer tijd voor jezelf kunt overhouden
 - tips aan elkaar geven hoe je je eigen situatie kunt verbeteren
- 6 De begeleidster herhaalt kort wat de vrouwen kunnen en willen over 5 jaar.
- 7 De vrouwen vullen - zelf of met hulp - hun wensen in de map in. De begeleidster noteert de antwoorden in haar logboek.

TRAP 3 Later

Logboek voor de begeleidster

1 Vervolg observatielijst voor (naam invullen)

Is er vooruitgang w.b.

- motorische vaardigheden?	ja / nee / een beetje
- taalvaardigheid	ja / nee / een beetje
- snelheid van begrip en concentratie	ja / nee / een beetje
- houding, motivatie	ja / nee / een beetje
- gezondheid	ja / nee / een beetje

Gaat ze niet vooruit? Geef een korte toelichting..

.....

Gaat ze wel vooruit? Geef een korte toelichting.

.....

2 Logboek voor de begeleider

1 Vraag de vrouw hoe het gaat met de buurtactiviteit(en) die ze in trap 2 heeft gekozen. Blader eventueel terug naar de eerste fotoserie van trap 1 en 2. Praat met haar over de gekozen activiteiten.

- Doet ze een activiteit? Beantwoord vraag 1a.
- Doet ze nog geen activiteit? Probeer er dan achter te komen of ze werkelijk actief wil worden. Wil ze actief worden? Beantwoord vraag 1b
- Wil ze niet actief worden? Probeer er dan achter te komen of ze tevreden is of niet. Beantwoord vraag 1c.

1a Doet ze al een activiteit?

Zo ja, stel haar de volgende vragen:

Wat doe je?

Op welke dag ga je?

Wanneer is de activiteit begonnen?

Wanneer stopt de activiteit?

Hoeveel keer ben je daar geweest?

Hoeveel keer ben je niet geweest?

Wat vind je van de activiteit?

Hoe ga je ernaar toe?

Hoeveel kost het?

Eventueel: Waar zijn je kinderen als je naar de activiteit gaat?

.....

Gaat ze niet regelmatig naar de activiteit? Probeer erachter te komen hoe dat komt.

.....

Vindt ze de activiteit niet leuk? Probeer erachter te komen hoe dat komt.

.....

.....

1b Doet de vrouw nog geen activiteit en wil ze wel graag?

Denk je dat de eerder gesignaleerde belemmeringen (logboek trap 2) opgeheven kunnen worden?

Zo ja, wat moet er volgens jou gebeuren? Betrek in je antwoord eventueel ook de haalbaarheid van haar wensen.

.....

.....

Zo niet: geef een korte toelichting. Betrek in je antwoord eventueel ook de haalbaarheid van haar wensen.

.....

.....

In het geval van te grote belemmeringen: zou de vrouw baat hebben bij (professionele) begeleiding in de moedertaal?

.....

1c Doet de vrouw nog geen activiteit en wil ze dat ook niet? Lijkt ze tevreden?
Zo ja, geef een korte toelichting

.....

Zo niet: geef een korte toelichting.

.....

In het geval van ontevredenheid: zou de vrouw baat hebben bij (professionele) begeleiding in de moedertaal?

.....

2 Blader terug naar de tweede fotoserie in trap 2.

Vraag aan de vrouw met wie ze praat en in welke taal.

(of: Vraag aan de vrouw wat ze nu doet)

In welke taal praat ze voornamelijk?

In welke taal wil ze graag praten?

Heb je de indruk dat er belemmeringen zijn? Geef een korte toelichting.

.....

.....

3 Conclusies

1 Wat zijn haar wensen voor de toekomst: wat wil ze leren? Wat wil ze doen?

.....

.....

2 Denk je dat deze wensen op den duur te realiseren zijn?

Licht je antwoord kort toe.

.....

.....

Persoonlijk stappenplan PSP

Inleiding

Direct na trap 3 volgt de afronding van het assessment. De begeleidster stelt een Persoonlijk Stappenplan (PSP) op met de vrouw met suggesties voor een volgende activiteit of een bepaalde aanpak en een opsomming van de acties die ondernomen gaan worden. Dit stappenplan moet haalbaar en realistisch zijn.

Voorbeeld

Een vrouw is bezig met fietslessen. Ze heeft drie lessen gevolgd en blijft weg zonder bericht. Ze lijkt niet tevreden te zijn met deze activiteit. De begeleidster komt er achter dat ze bang is om te vallen. Samen bespreken ze hoe dit opgelost kan worden of ze kijken opnieuw naar de activiteiten van trap 2 en de vrouw kiest een andere activiteit uit.

Als een vrouw niet actief wil zijn en ook niet tevreden is met haar situatie, kan er eventueel hulp van buiten worden ingeschakeld. Betrek hierbij allereerst de familie. Mocht dit niets opleveren, dan kan een tolk misschien hulp bieden, zo nodig in combinatie met een huisarts of een hulpverlener (psycholoog of maatschappelijk werker in de eigen taal).

Bij het maken van het stappenplan stelt de begeleidster vast wat de vrouw nodig heeft om een activiteit of volgende stap te realiseren. Ook maakt ze een afspraak om na bepaalde tijd te evalueren hoe het gaat. Alles wordt door de begeleidster genoteerd in het PSP.

Dit model kan steeds gebruikt worden voor een volgende stap richting de gewenste toekomst. Zo ontstaat er een klein dossier van iedere vrouw. Het stappenplan wordt opgenomen in de map van de deelnemster.

Benodigheden: extra informatie sociale kaart, folders van buurthuizen, welzijnsinstellingen, zelforganisaties, vrijwilligerscentrales etc.

Persoonlijk Stappenplan van:

Ingevuld door:

Datum:

Afspraken:

Evaluatie op:

1 actief / tevreden

Wat doe ik nu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat ga ik hierna doen?

Voorbeelden: taalcursus, alfabetiseringsles, cursus bewegen, geheugentraining, computerles, opvoedingsondersteuning, nieuwe contacten zoeken, (vrijwilligsters-)werk zoeken

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2 actief / niet tevreden

Wat doe ik nu?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat ga ik hierna doen?

Voorbeelden: belemmering oplossen, terug naar trap 2 en nieuwe activiteit kiezen

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat moet daarvoor gedaan of geregeld worden?

Voorbeelden: begeleiding door een vrijwilligster of ..., informatie over een cursus/activiteit, informatie over inburgering, informatie over (vrijwilligsters-) werk, gesprek met tolk, aanmelding bij een cursus/activiteit, aanmelding bij een taalaanbieder

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wanneer gaat dat gebeuren?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3 niet actief / wil wel

Wat ga ik nu doen?

Voorbeelden: terug naar trap 2 en een activiteit kiezen

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat moet daarvoor gedaan of geregeld worden?

Voorbeelden: begeleiding door een vrijwilligster of ..., informatie over een cursus/activiteit, kinderopvang, vervoer, medische /psychosociale hulp, hulp van familie, gesprek met tolk

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wanneer gaat dat gebeuren?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4 niet actief / wil niet

Wat ga ik nu doen?

Voorbeelden: gesprek met hulpverlener (in eigen taal), gesprek met tolk, medische /psychosociale hulp, hulp van familie, is tevreden en wil verder niets

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat moet daarvoor gedaan of geregeld worden?

Voorbeelden: begeleiding bij stap naar activiteit, gesprek met tolk, nieuwe contacten, kinderopvang, vervoer, medische /psychosociale hulp, hulp van familie, gesprek met tolk

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wanneer gaat dat gebeuren?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wat moet daarvoor gedaan of geregeld worden?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Wanneer gaat dat gebeuren?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

